

Zygmunt Mateusz Ignacy Fonberg

1909-1983

Absolwent Wydziału Mechanicznego z 1929 r., fizyk, wynalazca i humanista.

Urodził się 1 lutego 1909 r. w Ossównie (rodzice Ignacy Fonberg i Zofia z Łuniewskich).

W momencie wybuchu wojny był kierownikiem jednego z działów Fabryki Silników Lotniczych PZL na Okęciu. W latach 1939-1940 działał w partyzantce, m.in. na własny koszt organizował przewóz lotników do Anglii. Najpewniej także swój, bo czas jakiś pracował w Anglii w przemyśle wojennym, wprowadzając „do produkcji własne wynalazki, przede wszystkim pociski z ładunkiem formowanym”².

Ojciec był ziemianinem, właścicielem majątku Ossówno, a następnie od roku 1911 – majątku Natolin we wsi Dąbrowa (ówczesne województwo lubelskie), gdzie Zygmunt Fonberg spędził dzieciństwo. Dziadek Mateusz Fonberg (1840-1880) był powstańcem styczniowym, a po powrocie z zesłania na Syberię – lekarzem naczelnym Szpitala Wolskiego w Warszawie, pradziadek Ignacy Fonberg (1901-1991) był uczniem Jędrzeja Śniadeckiego i profesorem chemii na Uniwersytetach w Wilnie, a następnie w Kijowie oraz autorem trzytomowego dzieła pt. „Chemia z zastosowaniem do sztuk i rzemiosł” (Wilno, 1827-1829).

Zygmunt Fonberg w 1929 r. ukończył Wydział Mechaniczny Szkoły Morskiej w Tczewie, a następnie został kolejno absolwentem politechnik w Liège oraz Grenoble¹.

Ożenił się w 1934 r. w Warszawie z Natalią Małgorzatą Czerwińską, z którą miał dwie dzieci – Monikę (ur. 1935), biochemiczkę i Ignacego (ur. 1938), fizyka.

Simplest Jet Works

THE simplest power plant ever built, basically nothing more than a blowtorch, has been invented by the Polish rocket expert, Zygmunt Fonberg (left-hand figure in the accompanying photograph)—and it works.

Photos by W. W. MORRIS

1

The nine-inch atbydyd reaction engine is fueled with alcohol through the plug in the top of its hollow jacket. Stem of burner jet protrudes from the front opening, one inch in diameter.

2

Alcohol-soaked cotton has been inserted in the small end of the cone and ignited, causing the fuel in the jacket to boil and sending vapor, which also is ignited, out rear end of cone.

3

As burning vapor flares from the rear and wider end of the cone, four inches in diameter, the bit of flaming cotton that started the engine is removed and air is drawn in the front end of the cone. This flow increases until a true jet flame comes roaring out the rear.

128

Matériał POPULAR SCIENCE

„Popular Science”, marzec 1946

1 Nekrolog Zygmunta Fonberga, w zbiorach Sali Tradycji UMG – D/2777, s. 77.

2 Ankiety biograficzne absolwentów Szkoły Morskiej 1920-1945, w zbiorach Sali Tradycji UMG – D/2645, s. 11

3 Ibidem.

4 Ibidem, s. 13.

Z rodziną
w Warszawie,
stoi pośrodku

W 1941 r. popłynął na „Stalowej Woli” do USA. W trakcie rejsu powiększył „szybkość statku do 13 węzłów (normalna szybkość 9,5) za pomocą uruchomienia kompresorów rozruchowych, co przyczyniło się do uratowania statku, gdyż torpedy (co najmniej dwie) minęły statek z tyłu. Fakt szeroko komentowany w owym czasie”³.

Zszedł na ląd w Nowym Jorku. Do 1945 r. pracował w przemyśle wojennym w Stanach Zjednoczonych, odbywał podróże przyfrontowe, dotyczące wdrożenia nowych broni. Opublikował pracę pt. „Theory and testing of jet propulsion motors and rockets”. Opatentował w 1963 r. OREE Laser Cutting Machine, publikował w „Journal of the American Rocket Society”.

W 1953 r. Jerzy Mieszkowski (abs. WN z 1927 r.), pływający na kanadyjskich statkach, pisał o spotkaniach w Los Angeles: „Widziałem też kolegę Fonberga, pełnego werwy i intencji dalszych wynalazków”⁴.

W 1957 r. Zygmunt Fonberg przyjechał do rodziny i przebywał w Polsce do 1960 r. Następnie odwiedzał Polskę regularnie, a jego pobyty były długie – półroczne. Miał liczne zainteresowania: zajmował się sztuką i kulturą, a szczególnie teatrem, przyjaźnił się z wieloma aktorami, w tym z Janem Świderskim. Organizował spotkania dwóch kultur, łączące ludzi nauki i kultury.

Zmarł 12 grudnia 1983 r., pochowany został na Starych Powązkach w Warszawie.

Źródła: *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, tom I, pod red. Jana Kazimierza Sawickiego, wyd. II, Gdynia 2000; ankiety dotyczące udziału mechaników morskich w II wojnie światowej (w zbiorach Sali Tradycji UMG); „Okólnik” 1953, nr 47; nekrolog Zygmunta Fonberga; relacja Katarzyny Broczek, wnuczki Zygmunta Fonberga.

³ „Okólnik” 1953, nr 47, s. 17.

⁴ Relacja wnuczki Zygmunta Fonberga – dr n. med. Katarzyny Broczek.